

ذخاير عظيم مواد معدني افغانستان

(قسمت اول)

درين تازگي ها نيويارک تابمز به نقل از منابع مشترك وزارت دفاع و مرکز سروی جيولوجيک ايالات متحده امريکا اعلام نموده که کشور جنگزده و عقب مانده افغانستان دارای ذخاير عظيم انواع مختلف مواد معدنی میباشد. اين خبر خوش و تکان دهنده در شرايطی پخش ميشود که بیش از نيم کشور متأسفانه در آتش جنگ میسوزد و نا امیدی محسوسي سراسر جامعه و خاصتاً قشر تحصیل یافته و چیز فهم مملکت را فرا گرفته است. تا حال معلوم نيست که مقامات امريکايی اين موضوع را بعنوان يك جريان علمی، تحقيقي مهم جلوه ميدهد، يا اينکه ميخواهد به حالت رکود و نا امیدی فعلی در بين مردم و دولت افغانستان، کشورهای مصروف در جنگ جاری و نظامیان بی روحیه آنها پايان داده و همه را با يك روحیه جديد وارد معرکه سازند!

در گذشته ها وقتیکه متخصصين اتحاد شوروی و انجيران جوان کشور در گوشه و کنار افغانستان مصروف سروی معادن بودند میگفتند که افغانستان از نظر داشته های معدنی یکی از کشورهای ثروتمند جهان است که اگر روی پروژه های سروی علمی، استخراج، پروسس و تجارت مواد معدنی ان سرمایه گذاری و کار صورت بگیرد میتواند که به یکی از کشورهای پیشرفته و مرفه دنیا مبدل گردد.

سوابق نشان میدهد که کار استخراج بعضی معادن افغانستان به چندین قرن گذشته ميرسد. راقم اين سطور در وقت امارت اسلامی با يك تيم معدن شناسان کينیا و افریقای جنوبی و جمعی از انجيران افغان به ساحه معدن مس عينک رفته بودم. از بين انجيران افغان نام انجنير محمد امين بيادم است که بعداً متأسفانه در يك سانحه هوایی با انجنير جمعه محمد محمدی وزير فعال معادن و صنايع کشور در پاکستان جام شهادت نوشيد و ارمان های بزرگی را که برای اکتشاف ساحه مس عينک داشت با خود به گور برد.

در بعضی ساحات کوهی عينک تونل های کوتاهی وجود دارد که نشان ميدهد، کاوشگران آنوقت ميخواستند که با استفاده از وسايل و امکانات دست داشته، از بالا بطرف پايان نفوذ نموده و مواد مورد ضرورت خود را استخراج نمايند. اين تونل های مایل زينه دار در ساحات کاملاً سنگی حفر شده و نشان ميدهد که انسان های آنوقت درين ساحه ميدانستند که مس يك فلز مهم و قابل استفاده میباشد.

من وقتیکه در همان سالها با هيات ناميرده به ساحه معدن زرکشان در ده کیلومتری مرکز ولسوالی مقر غزنی رفتم، عين جريان را در آنجا نیز مشاهده کردم. اوراق تاريخ گواهی ميدهد که معدن طلاي زرکشان در وقت سلطان محمود غزنوی استخراج ميشده و از ماحصل آن برای تکافوی مصارف خزينه دولتی استفاده بعمل می آمده است. در آنوقت در دامنه های طرف جنوب زرکشان آثار متعدد آسياب های سنگی بمشاهده ميرسيد که شکل دستاس های بزرگ را داشت. بقرار توضيحات انجيران وزارت معادن و صنايع کارگران در آنوقت سنگهای طلا دار زرکشان را توسط چکش های فلزی ميده نموده و بعد دانه های ريز سنگی را توسط اين دستاس های وزمين به ذرات کوچک مبدل نموده و بعد توسط آب ريگ شویی مينمودند که در نتیجه ذرات طلا در ظروف ته نشين شده و توسط عمال دولتی جمع آوری ميشد.

اگر به همينگونه پيش برويم به ده ها مثالی سر ميخوريم که مردمان ادوار و مناطق مختلف افغانستان از معدنيات بحيث مواد خوراکه (مثلاً نمک)، مواد تعميراتی، مواد زینتی (طلاي رسوبی در تخار، کندز و زرکشان) و مواد سوختی استفاده ميکرده اند.

سروی و استخراج بعضی معادن افغانستان در سالهای ۴۰-۶۰ قرن گذشته رونق بهتر يافت و کار های در زمينه سروی، تفحص وحتی استخراج معادن نمک، مواد مورد ضرورت سمنت سازی، ذغال سنگ، پودر تکه، لاجورد، زمرد و نفت و گاز صورت گرفت که نتايج ملموسی به بار آورد. پرداختن بيشتر به سوابق موضوع، کار ما را به درازا مکيشاند، از همين رو بهتر است که بر گرديم به موضوعیکه درين روز ها سر و صدای زياد ايجاد نموده و رسانه های داخلی و خارجی را مصروف ساخته است.

در حالیکه افغانستان از نظر داشتن زيربنا های اقتصادی يك کشور ضعيف و دولت موجوده آن از نظر قدرت رهبری، شفافیت، حسابدهی و تخصصی بودن يك دولت ناکار آمد میباشد، سالها و شايد دهه ها نیاز باشد تا کشور بتواند از ذخاير عظيم طبیعی خود استفاده مطلوب نمايد. جگ مادلين، یکی از جيولوجست های مرکز سروی جيولوجيک ايالات متحده امريکا در بخش بين المللی ميگويد که افغانستان کشوری است که صنعت، دانش و فرهنگ استخراج معادن در آن بوجود نيامده است. وی ميگويد اين کشور تا کنون به منابع طبیعی بسيار محدودی دسترسی

داشته است؛ اما اکنون ذخایر طبیعی عظیم درین کشور موجود است که به ظرفیت بهره برداری بسیار بالا تری نیاز دارد.

ذخایر معدنی افغانستان تقریباً در تمام جغرافیای کشور پراکنده است. بدخشان لاجورد دارد، تخار نمک دارد، صفحات شمال نفت و گاز دارد، هرات تپل دارد، قندهار و غزنی طلا، بامیان آهن، وردک کرومیت، کتواز تپل، لوگر مس، بغلان و پروان ذغال سنگ، ننگرهار تلیک، جگدک یا قوت، پنجشیر زمرد، کنر و نورستان همه چیز و خلاصه هر نقطه افغانستان یک یا چند چیز گرانبها دارد که اگر استخراج شود، مردم افغانستان ازین سیه روزی، فقر، فاقگی، آوارگی، دربدی، مهاجرت و جنگ رهایی یافته و مانند مردمان سایر کشورهای دنیا شاهد رفاه و خوشبختی خواهند شد.

تحقیقات جدید اداره سروی جیولوجیک ایالات متحده امریکا نشان میدهد که مناطق جنوبی و شرقی افغانستان، خاصاً در ساحات هم مزر با کشور همسایه جنوبی نیز معادن فراوان دارد، جاییکه تا حالا فکر میشد که از نظر داشته های معدنی فقیر میباشد!

در سال ۲۰۰۹ میلادی یک گروهی از جیولوجست های امریکایی، در چارچوب فعالیت های کلی برای باز سازی به افغانستان اعزام شدند. آنها در کتابخانه مرکز زمین شناسی در کابل با نقشه ها و اطلاعات کهنه ای مواجه شدند که بصورت حیرت آوری از وجود ذخایر بزرگ طبیعی در افغانستان حکایت داشت. آنها بزودی دریافتند که این اطلاعات در دهه نود و قبل از آن در زمان حضور اتحاد شوروی و توسط متخصصین آنها جمع آوری شده بود.

در سال ۲۰۰۹ مرکز سروی جیولوجیک ایالات متحده امریکا که نقشه ها و اطلاعات گرد آوری شده توسط متخصصین اتحاد شوروی را بدست آورده بودند، با استفاده از وسایل پیشرفته اندازه گیری قوه ثقل و قوه جاذبه، یک سلسله تحقیقات گسترده هوایی را شروع کردند. این وسایل پیشرفته تحقیقات جیولوجیکی در یک طیاره نصب شده بود که سه حصه خاک افغانستان را تحت پوشش پرواز های خود قرار میداد.

اطلاعات بدست آمده ازین پرواز های اکتشافی امیدوار کننده بود و متخصصین معدن شناسی ایالات متحده امریکا را تشویق مینمود تا کارهای اکتشافی خود را با وسایل پیشرفته تر و تحقیقات جامع تر ادامه بدهند. کار دور دوم جیولوجیست های امریکایی جالب بود، آنها این بار از دستگاه های پیشرفته بهره بردند که نمای سه بعدی ذخایر موجوده در طبقات پایینی زمین را ارائه مینمود. گفته میشود که این تحقیقات گسترده ترین و جامع ترین تحقیقاتی است که تاکنون در بخش مواد معدنی در کشور انجام شده است.

این گروه در همان وقت نتایج تحقیقات جامع شان را در اختیار مقامات افغانستان و امریکا قرار دادند که بسیار مورد توجه قرار نگرفت. راقم این سطور در همان وقت یک کاپی راپور رنگی چند صد صفحه مرکز سروی جیولوجیک ایالات متحده امریکا را روی میز وزارت معادن و ضایع کشور دیده بود که اگر به آن توجه مبذول میشد، تا حال کار های انجام میشد که ممکن نتایج آن برای هر سه طرف قضیه (ایالات متحده امریکا- مردم ودولت افغانستان) مدد گار واقع میشد.

بعد از ارایه راپور مذکور بجانب افغانستان محترم محمد اعظم کارگر متخصص معدن افغان میگفت که نتایج حاصله ازین راپور برای تمام مردم کشور دلچسپ خواهد بود. وی میگفت که مثلاً ساحه بین ولسوالی های چک و دایمیرداد وردک حدود ۶۰ میلیون تن گچ قابل استخراج دارد. وی میگفت که با اساس این راپور ساحات بین ولایت وردک و لوگر از سنگ گرانبهای کرومیت پر است! وی میگفت که ولایات بدخشان، پنجشیر، نورستان و کنرها روی کمر بند طلایی آسیا موقعیت دارند و سنگ عادی آن هم باید به دیده یک سنگ قیمتی و نادر دیده شود!

آقای محمد اعظم کارگر از طلا و نقره و یورانیم و ذغال و آهن و مس و کرومیت و تیل و گاز چنان قصه میکرد که شنونده را به یک دنیای آرمانی فرو میبرد و هر کسی را بزعم خود به یک افغانستان مرفه و آباد و آرام امید وار میساخت.

در سال ۲۰۰۹ یک گروهی از نیرو های جنگی امریکا که یک برنامه انکشاف اقتصادی را در عراق اجرا نموده بودند به افغانستان انتقال شدند و در بنجا به اطلاعاتی دست یافتند که از قبل فراهم شده بود. حقایق امروزه نشان میدهد تا آن زمان کسی بشمول جیولوجیست های امریکایی تلاش نکردند تا به نتایج تحقیقات انجام شده توجه کنند. جیمز ریزن نویسنده یک مقاله مستند درینمورد میگوید که حتی اطلاعات تخنیکی جمع آوری شده به زنان قابل استفاده نیز ترجمه نشده بود تا میزان بالقوه ارزش اقتصادی ذخایر طبیعی معدنی افغانستان مشخص گردد. اما بمجردیکه گروه فوق الذکر از عراق به افغانستان آمد، گروهی از متخصصین زمین شناسی امریکایی را به کابل آوردند تا اعتبار تحقیقات انجام شده را مشخص بسازند. وقتیکه تلاش فوق به ثمر نشت و این گروه متخصصین نتایج تحقیقات قبلی را تایید نمود، راپور انکشاف ذخایر بزرگ تقریباً سه حصه خاک افغانستان به آقای حامد کرزی رییس جمهور و رابرت گیتس وزیر دفاع امریکا گذارش داده شد.

آنچه که درین میان قابل مکتب به نظر میرسد اینست که چرا نتایج تحقیقات در مورد ذخایر معدنی افغانستان عوض منابع تجاری، صنعتی، سرمایه گذاران بالقوه، بانکها و موسسات اقتصادی به وزیردفاع متحده امریکا داده شده است؟!

این راپور حاکی است که بزرگترین ذخایر مکشوفه فعلی آهن و مس است. مقدار این ذخایر بحدی بر آورد شده که میتواند افغانستان را به یکی از بزرگ ترین کشورهای صادر کننده این دو ماده در جهان مبدل سازد. به اساس یافته های راپور فوق مرکز سروی جیولوجیک ایالات متحده امریکا ارزش آهن مکشوفه افغانستان ۴۲۱ میلیارد دالرو مس ۲۷۴ میلیارد دالر تخمین گردیده است. راپور می افزاید که افغانستان به ارزش ۸۱ میلیارد دالر نیوبیوم دارد. نیوبیوم فلز نرمی است که در تولید فولاد استفاده میگردد. راپور ارزش ذخایر طلای افغانستان را ۲۵ میلیارد دالر و کوبالت را ۵۱ میلیارد دالر میداند. راپور میگوید که ذخایر بزرگ طلا در مناطق جنوبی افغانستان وجود دارد. راپور بعداً در مورد موجودیت ذخایر بزرگ لتیوم در ساحات رودخانه های خشک نمکی غرب کشور و همچنان غزنی صحبت مینماید.

مقامات پنتاگون میگویند، تحقیقات ابتدایی در یک منطقه غزنی نشان میدهد که ذخایر لتیوم درین ساحه به اندازه ذخایر لتیوم در کشور بولیویا است که تا حال بزرگ ترین صادر کننده لتیوم جهان محسوب میگردد.

در حال حاضر امریکایی ها به ولع زیاد تبلیغ میکنند که افغانستان از نظر ذخیره لتیوم میتواند با عربستان سعودی برابری کند. لتیوم اساسی ترین ماده اولیه صنعت تولید باتری های تلفون های موبایل، لپ تاپ ها Blackbaarry بشمار میرود. در نشرات امریکا ارزش مواد طبیعی افغانستان که شرح آن در راپور تیم مرکز سروی جیولوجیک ایالات متحده و مقامات پنتاگون حدود یک تریلیون دالر ذکر شده. بحدی بزرگ است که در جداول ماشین های متوسط جای نمی شود و تحقق آن میتواند که افغانستان را به یک کشور آرام، آباد، مرفه و پیشرفته دنیا مبدل سازد.

فقط دو روز بعد از اعلان این دست آورد بزرگ مرکز سروی جیولوجیک و پنتاگون، وزیر معادن و صنایع افغانستان طی یک کنفرانس مطبوعاتی این رقم را کافی ندانسته و گفت که احتمال دارد این ذخایر تا سه تریلیون دالر ارزش داشته باشد و خاطر نشان ساخت که اولین واگذاری های قانونی ذخایر معدنی را به کمپنی های بزرگ بین المللی طی چند ماه آینده آغاز خواهد کرد. در عین روز آقای وحید عمر سخنگوی ریاست جمهوری نیز در محضر خبرنگاران حاضر شده و این خبر را شیرین ترین خبر چند سال اخیر تاریخ افغانستان خواند و بعد خود رییس جمهور در توکیو شرکت ها و سرمایه گذاران جاپانی را تشویق و ترغیب نمود تا در قسمت استخراج، پروسس و تجارت ذخایر عظیم معدنی افغانستان سرمایه گذاری نماید و به ایشان وعده سپرد که تمام امکانات خود را برای تحقق این آرمان بکار خواهد انداخت!

در بحث بعدی روی مشکلات سروی های دقیق معادن مورد نظر، کار واگذاری آنها به سکتور خصوصی و کمپنی های بزرگ بین المللی، مشکلات قانونی و حقوقی این واگذاران ها، ظرفیت های ملی افغانستان برای انجام پروژه هایی به این بزرگی، احتمال دست اندازی های بیشتر قدرت های منطقوی در کشور و اثرات مطلوب و نامطلوب این کشفیات بزرگ صحبت خواهیم کرد.

پایان

د پائو شمیره: له ۳ تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو مخکې په خیر و لوی